

İlkokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerinin İncelenmesi*

Burak Baz¹, Muhammet Baştuğ²

Özet: Bu çalışmada ilkökullü öğrencilerinin dinlediğini anlama puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik seviye açısından farklılaşması test edilmiştir. Betimsel tarama deseninde yürütülen bu araştırmaya İstanbul ilinde öğrenim görmekte olan ilkökullü 2, 3 ve 4. sınıf düzeylerinden toplamda 785 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen dinlediğini anlama testi ve demografik bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın verileri 2021-2022 eğitim-öğretim yılı birinci ve ikinci döneminde olmak üzere iki farklı zaman diliminde elde edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda birinci döneme ait dinlediğini anlama puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik seviye açısından anlamlı bir biçimde farklılaştığı gözlemlenmiştir. Buna göre dinlediğini anlama puanlarının kız öğrenciler lehine anlamlı bir biçimde farklılaştığı ve sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik seviyedeki artışa bağlı olarak anlamlı bir biçimde arttığı belirlenmiştir. Diğer taraftan ikinci dönem puanları açısından anlamlı bir farklılaşmaya ulaşılamamıştır. Elde edilen bu sonuçlar ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinlediğini Anlama, İlkokul Öğrencileri, Demografik Değişkenler.

Geliş Tarihi: 11.04.2023 – **Kabul Tarihi:** 05.06.2023 – **Yayın Tarihi:** 30.06.2023

DOI: 10.29329/mjer.2023.571.4

EXAMINING THE LISTENING COMPREHENSION SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract: In this study, the differences in listening comprehension scores of primary school students in terms of gender, class level and socio-economic level have been tested. A total of 785 students from the 2nd, 3rd and 4th grade levels of primary school in Istanbul participated in this research, which was carried out in a descriptive scanning design. The listening comprehension test and demographic information form developed by the researchers were used to collect the data of the study. The data of the research were obtained in two different time periods, in the first and second semesters of the 2021-2022 academic year. As a result of the analysis of the data, it was observed that the listening comprehension scores of the first period differed significantly in terms of gender, class level and socio-economic level. Accordingly, it was determined that the listening comprehension scores differed significantly in favor of female students and increased significantly depending on the increase in class level and socio-economic level. On the other hand, no significant differentiation was reached in terms of the second term scores. These results have been discussed in the light of the relevant literature.

Key Words: Listening Comprehension, Primary School Students, Demographic Variables.

* Bu çalışma 1. yazarın 2. yazar danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden alıntılanmıştır.

¹ **Burak Baz**, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sınıf Öğretmenliği Doktora Programı, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, ORCID: 0000-0002-5472-5475

Correspondence: burakbaz_14@hotmail.com

² **Muhammet Baştuğ**, Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Temel Eğitim Bölümü, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0002-5949-6966

GİRİŐ

Temel dil becerileri arasında yer alan dinleme, bireyin ilk öğrenme ve iletişim kurma deneyimlerini başlattığı dil becerisidir. Günümüzde sınıf ortamlarında öğrenme ve öğretme süreçlerine ilişkin çeşitli etkileşim temelli yaklaşımlar önerilmesine rağmen yaygın olarak öğrencilerin dinleme becerisini gerektiren öğretim süreçlerinin kullanıldığı görülmektedir. Öğrencilerin sınıf ortamındaki dinleme başarısı, onların genel başarısı için kritik bir role sahiptir ve öğrencilerin dinleme becerilerindeki gelişimi, onların akademik başarılarının gelişimine işaret etmektedir (Barr, Dittmar, Roberts ve Sheraden, 2002). Çünkü derslerde öğretmenini dinlemek, verilen yönergeleri takip etmek, gün içerisinde ebeveynlerini ve arkadaşlarını dinlemek, teneffüslerde oynadıkları oyunlar sırasındaki sohbetler ve oyun kurallarını anlamaya yönelik sarf edilen çaba, öğrenciler açısından dinleme becerilerinin etkin bir biçimde kullanılmasını gerektirmektedir. Diğer bir ifadeyle günümüzde dinleme becerisi hâlâ öğrenmenin etkin bir yolu olarak önemini korumaya devam etmektedir.

Dinleme, işitme kavramından farklı olarak tercihe bağlı ve bilinçli yapılan bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar pek çok sesi işitebilmesine karşın bu seslerin hepsini dinleyemezler. Dinleme becerisi, konuşmalara dikkatin verilmesiyle başlayıp işitilenlerin anlamlandırmasıyla biten karmaşık bir süreç (Ergin, 1990) ve iletilen mesajın doğru algılanması (Özbay, 2005) olarak tanımlanmaktadır. Genel bir şekilde ifade edilecek olursa dinleme, seslerin ayırt edilmesiyle başlayan, bu seslerin zihinsel bir işlemde geçirilerek bilgiye dönüştürüldüğü ve sonucunda bu bilgiye dayalı geri bildirim sağlandığı bir süreç olarak ifade edilebilir (Onan, 2013). Buck (2001) dinleme esnasında hızlı bir şekilde gelen verileri yorumlamak için dinleyicinin birçok bilgi kaynağını kullanması gerektiğini belirtmekte ve dinleme sürecinin karmaşıklığını vurgulamaktadır.

İnsanın sahip olduğu beceriler arasında yer alan temel dil becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak dörde ayrılır. Dil gelişimi bu beceriler yoluyla ilerler. Dinleme ve okuma alıcı dil becerisi, konuşma ve yazma ise ifade edici dil becerisi olarak ayrılır. Alıcı dil becerisi olmaları sebebiyle anlamının en önemli kaynakları dinleme ve okumadır (Yıldız, 2015). Bilişsel ve fiziksel unsurların doğru ve yerinde kullanılmasıyla başlayan dinleme süreci sonucunda anlama ulaşmak hedeflenir. Anlama gerçekleştiği zaman dinlemeden bahsedilebilir. Dinlediğini anlama ilk olarak konuşulan dili anlama yeteneği olarak Rankin (1926) tarafından tanımlanmıştır (Wolvin ve Coakley, 1996). Günümüzde dinlediğini anlama; işitilen sesleri zihinde yapılandırarak analiz etme, neden-sonuç ilişkisi kurma, sentezleme gibi becerilerin kullanılarak ve yeni bilgilerin önceki bilgilerle bütünleştirilerek anlamın elde edilmesi olarak ifade edilmektedir (Güneş, 2007).

Öte yandan dinleme eğitiminin, okuma ve yazma gibi diğer dil becerilerine göre okullarda ihmal edildiği sıklıkla dile getirilmektedir (Hogan, Adlof ve Alonzo, 2014). Bunun nedeni olarak ise dinlemenin doğal bir yolla gelişeceği ve haricen bir eğitime gerek olmadığı düşüncesi gösterilmektedir. Oysa dinlemenin eğitimle geliştiği çok sayıda araştırmayla ortaya konmuştur (Kim

ve Pilcher, 2016; Sandaran ve Kia, 2013). Okullarda dinlediğini anlama becerilerinin geliştirilmesi üzerine yapılan çalışmalar öğretmen rehberliğinin ve kullanılan öğretim materyalleri ile yöntemlerindeki çeşitliliğin etkili sonuçlar ortaya çıkardığını göstermiştir (Ciğerci ve Gültekin; Güleç ve Durmuş, 2015; Ungan, 2017). Dolayısıyla yeterli eğitim olanakları sunulduğunda öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerinde anlamlı bir ilerleme yaşanabileceği görölmektedir. Bununla birlikte dinlediğini anlama becerisinin ilkokul yıllarından başlayarak öğrencilerin akademik gelişimindeki önemine yeterince odaklanılmadığı söylenebilir.

Benzer bir biçimde alanyazında ilkokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerileri ile ilgili sınırlı sayıda araştırmanın bulunduğu görölmektedir. Yurtiçi alanyazındaki araştırmalarda dinlediğini anlama beceri ile okuduğunu anlama (Kargin, Güldenoğlu ve Ergöl, 2017), dinlemeye yönelik tutum (Meral, 2019) gibi çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin yanı sıra çeşitli müdahale programları yoluyla dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesi (Angın ve etinkaya, 2021; Kıvrak ve Girmen, 2020) üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte ilkokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerini demografik özellikler açısından kapsamlı bir biçimde betimleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yurtdışı alanyazınındaki araştırmalar incelendiğinde özellikle üzerinde durulan değişkenler olarak cinsiyet, yaş ve sosyo-ekonomik seviyenin ön plana çıktığı görölmektedir (Riding ve Vincent, 1980). Bununla birlikte bu çalışmalar dinlediğini anlama ile demografik değişkenlerin ilişkisine yönelik farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu anlamda cinsiyeti ön plana alan araştırmalar büyük oranda dinlediğini anlama becerilerinin kız öğrenciler lehine anlamlı bir biçimde farklılaştığından söz etse de (Oduolowu ve Oluwakemi, 2014) bazı araştırmalarda cinsiyetler arası farklılaşmanın anlamlı bulunmadığı ifade edilmektedir (Bourdeaud’Hui, Aesaert ve van Braak, 2020; Lehto ve Anttila, 2003). Dinlediğini anlama becerilerini sınıf seviyesi veya yaş perspektifinden ele alan çalışmalar ise yaşa bağlı olarak genel anlamda dinlediğini anlama becerilerinin geliştiğini (Language and Reading Research Consortium, 2015; Özbay, 2015) belirtmekle birlikte metin türlerinin farklılaşması (öyküleyici, bilgilendirici) gibi çeşitli öğretim materyallerinin dâhil olduğu bazı durumlarda yaşa bağlı doğrusal bir gelişmeden söz edilemediğini ortaya çıkarmıştır (Lehto ve Anttila, 2003). Diğer taraftan sosyo-ekonomik seviyenin dinlediğini anlama becerisi ile ilişkisini ele alan az sayıda çalışmanın bulunduğu ve bu çalışmaların büyük oranda yurtdışındaki farklı ölkelerde gerçekleştirildiği görölmektedir (Gentaz, Sprenger-Charolles, Theurel ve Cole, 2013). Alanyazında yer araştırmalarda söz konusu demografik değişkenler açısından bir görüş birliğinin bulunmadığı görölebilmektedir. Bunun yanı sıra yurtiçi alanyazında cinsiyet, sınıf seviyesi ve sosyo-ekonomik seviyenin dinlediğini anlama becerileri ile ilişkisini bir arada inceleyen bir çalışmaya rastlanmadığından bu araştırmada cinsiyet, sınıf seviyesi ve sosyo-ekonomik seviyeye göre ilkokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerinin anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığının test edilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Betimsel taramada halihazırda var olan veya yaşananların ne olduğunu betimlemek ve açıklayarak ortaya koymak hedeflenir (Sönmez ve Alacapınar, 2016, s. 47). Bu amaçla bu çalışmada ilkokul öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeylerinin incelenmesinde betimsel tarama yönteminden yararlanılmıştır.

Araştırma Grubu

Bu araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılında, İstanbul ilindeki devlet ilkokullarında yürütölmüştür. Araştırmanın yürütölmesinde amaçsal örnekleme yöntemlerinden tabakalı amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Bu bakımdan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2017) tarafından yapılan ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre İstanbul ilinin alt, orta ve üst sosyo-ekonomik seviyesini (SES) temsil eden ilçeler arasından Sultangazi (alt SES), Gaziosmanpaşa (orta SES) ve Ümraniye (üst SES) ilçeleri seçilmiştir. Ardından bu ilçelerde yer alan devlet ilkokulları arasından kolay ulaşılabilir ve okul idaresi ile çalışma takvimi uygunluğu sağlanabilen birer ilkokul belirlenmiştir. Belirlenen ilkokullardan 2, 3 ve 4. sınıf düzeyinde eğitimine devam eden toplam 785 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden %54.5'i kız, %45.5'i erkektir. Sınıf düzeylerine göre %30.6'sını 2. sınıf; %35.2'sini 3. sınıf ve %34.2'sini 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Sosyo-ekonomik seviye açısından öğrencilerin %26.5'i alt, %33.5'i orta ve %40'ı üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu

Bu form araştırmacılar tarafından öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyi ile ilgili bilgileri elde etmek amacıyla oluşturulmuştur.

Dinlediğini Anlama Testi

Öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini ölçmek amacıyla dinlediğini anlama başarı testi geliştirilmiştir. Bu testte her sınıf düzeyi için ortak bir dinleme metni üzerinden cevaplanan dört adet açık uçlu soruya yer verilmiştir. Bu sorulardan ilk ikisi yüzeysel, diğer ikisi ise derin anlamayı ölçmektedir. Dinleme metni öyküleyici metin türünde olup okullarda 2019 yılında kullanılan MEB Yayınları Türkçe ders kitabından seçilmiştir. Öğrencilerin metni profesyonel bir okuyucu tarafından seslendirilmiş ses kaydı yoluyla dinlemesi sağlanmıştır. Bu testten alınabilecek en yüksek puan 10, en düşük puan 0'dır. Testin geliştirilmesi aşamasında uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu kapsamda ikisi sınıf öğretmenliği ve biri Türkçe alanından olmak üzere toplamda üç öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Testin güvenilirliğini sağlamak amacıyla ise puanlama güvenilirliğine başvurulmuştur.

Bu kapsamda öncelikle testin puanlaması birinci araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Ardından her bir sınıf düzeyini temsil edecek şekilde ve rastgele bir biçimde seçilen toplamda 15 katılımcının yanıtları ve testin cevap anahtarı sınıf öğretmenliği alanında uzmanlık eğitimine devam etmekte olan bir sınıf öğretmenine gönderilmiş ve bağımsız bir biçimde puanlaması istenmiştir. Verilen puanlar üzerinden hesaplanan güvenilirlik uzlaşma yüzdesi 89,7 olarak bulunmuştur. Miles, Huberman ve Saldana'ya (2014) göre %85 ve üstündeki değerler, yüksek bir iç tutarlılık katsayısını gösterdiğinden dinlediğini anlama testinin yeterli güvenilirlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın yürütülebilmesi amacıyla öncelikle İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Ardından örnekleme yer alan ilçelerdeki ilkokulların yöneticileri ile iletişime geçilmiştir. Okulun ders takvimine uygun olarak okul idaresi tarafından uygun görülen gün ve saatlerde okullara gidilerek ölçme araçları öğrencilere uygulanmıştır. Testin uygulanmasında öğrencilere öncelikle test sorularının bulunduğu kâğıtlar dağıtılmış ve testin yönergesi açıklanmıştır. Ardından sesli metin öğrencilere dinletilerek yanıtlarını ilgili bölümlere yazmaları istenmiştir. Uygulamalar sınıf öğretmeni eşliğinde bir ders saati içerisinde (yaklaşık 40 dakika) gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilebilmesi için öncelikle değişkenlerin dağılımının normalliği test edilmiştir. Elde edilen sonuçlara bağlı olarak iki kategorili değişkenlerin analizinde t-testi, üç ve daha fazla kategorili değişkenlerin analizinde ise ANOVA testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Betimsel İstatistikler

Dönem	Değişkenler	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık
Birinci Dönem	Dinlediğini Anlama Toplam Puan	3.54	2.57	.27	-.80
	Yüzeysel Dinlediğini Anlama	2.23	1.53	-.25	-1.37
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	1.31	1.47	1.06	.45
İkinci Dönem	Dinlediğini Anlama Toplam Puan	4.56	2.65	-.19	-1.02
	Yüzeysel Dinlediğini Anlama	2.67	1.51	-.70	-.99
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	1.89	1.54	.36	-.87

Yukarıdaki tabloda dinlediğini anlama test puanlarına yönelik betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü'ye (2014) göre çarpıklık ve basıklık katsayılarının -2 ile +2 arasında yer alması durumunda verilerin dağılımının normal dağılımdan anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı kabul edilmektedir. Bu bakımdan verilerin normal dağıldığı varsayımıyla yapılan analizlerde parametrik testlerden yararlanılmıştır.

Tablo 2. Dinlediğini Anlama Testi Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına Yönelik t-testi Sonuçları

Dönem	Değişken	Cinsiyet	n	Ort.	ss	t	p
Birinci Dönem	Dinlediğini Anlama Toplam Puan	Kız	428	3.71	2.61	2.01	.045*
		Erkek	357	3.34	2.50		
		Toplam	785				
	Yüzeysel Dinlediğini Anlama	Kız	428	2.27	1.50	.88	.377
		Erkek	357	2.18	1.56		
		Toplam	785				
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	Kız	428	1.31	1.47	.10	.920
		Erkek	357	1.30	1.46		
		Toplam	785				
İkinci Dönem	Dinlediğini Anlama Toplam Puan	Kız	428	4.68	2.58	1.42	.155
		Erkek	357	4.41	2.72		
		Toplam	785				
	Yüzeysel Dinlediğini Anlama	Kız	428	2.66	1.51	-.27	.784
		Erkek	357	2.67	1.52		
		Toplam	785				
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	Kız	428	1.95	1.60	1.27	.204
		Erkek	357	1.81	1.46		
		Toplam	785				

*p<.05

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere birinci döneme ait dinlediğini anlama testi toplam puanının ($t(783) = 2.01, p < .05$) kız öğrenciler lehine anlamlı bir biçimde farklılaştığı gözlenmiştir. Bu farklılığa yönelik Cohen d değeri hesaplandığında cinsiyetin dinlediğini anlama üzerinde orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir ($d = .06$). Diğer taraftan birinci döneme ait yüzeysel ve derinlemesine dinlediğini anlama puanları ile ikinci döneme ait puanların cinsiyete göre farklılaşması anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 3. Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dinlediğini Anlama Becerilerine Yönelik Betimsel İstatistikler

Dönem	Sınıf Düzeyi	Ortalama	Standart Sapma	n
Birinci Dönem	2. sınıf	1.89	2.04	239
	3. sınıf	3.91	2.45	276
	4. sınıf	4.61	2.40	268
İkinci Dönem	2. sınıf	3.23	2.47	239
	3. sınıf	4.91	2.54	276
	4. sınıf	5.37	2.47	268

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere dinlediğini anlama puanları ortalamasının sınıf düzeyine bağlı olarak artışı söz konusudur. Aynı zamanda birinci döneme kıyasla ikinci dönemde ortalama puanların yükseldiği gözlenmiştir.

Tablo 4. Dinlediğini Anlama Test Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik ANOVA Testi Sonuçları

Değişkenler		Sum of Squares	sd	Mean Square	F	p	
Birinci Dönem	Dinlediğini Anlama	Gruplar arası	999.27	2	499.64	93.47	.000***
	Toplam Puan	Grup içi	4179.87	782	5.34		
		Toplam	5179.14	784			
		Yüzeysel Dinlediğini Anlama	Gruplar arası	1.06	2	.53	.23
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	Grup içi	1833.66	782	2.34		
		Toplam	1834.73	784			
		Gruplar arası	5.76	2	2.88	1.34	.263
	Toplam Puan	Grup içi	1681.64	782	2.15		
		Toplam	1687.40	784			
Dinlediğini Anlama		Gruplar arası	5.96	2	2.98	.42	.654
İkinci Dönem	Toplam Puan	Grup içi	5491.29	782	7.02		
		Toplam	5497.25	784			
		Yüzeysel Dinlediğini Anlama	Gruplar arası	3.58	2	1.79	
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	Grup içi	1793.97	782	2.29	.78	.459
		Toplam	1797.55	784			
		Gruplar arası	2.40	2	1.20		
	Toplam Puan	Grup içi	1859.39	782	2.38	.51	.603
		Toplam	1861.80	784			

***p<.001

Tablo 4'te görüldüğü üzere birinci döneme ait dinlediğini anlama testi toplam puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla post-hoc testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre 2. sınıf düzeyi (ort=1.89, ss=2.04) ile 3. sınıf düzeyi (ort=3.91, ss=2.45) arasında 3. sınıf öğrencileri lehine; 2. sınıf (ort=1.89, ss=2.04) ile 4. sınıf düzeyi (ort=4.62, ss=2.39) arasında 4. sınıf öğrencileri lehine; 3. sınıf (ort=3.91, ss=2.45) ile 4. sınıf düzeyi (ort=4.62, ss=2.39) arasında 4. sınıf öğrencileri lehine farklılaşmaların anlamlı olduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra etki büyüklüğünü belirlemek amacıyla eta kare (η^2) hesaplanmış ve sınıf düzeyinin dinlediğini anlama üzerinde yüksek düzeyde bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir ($\eta^2=.19$).

Diğer taraftan birinci döneme ait yüzeysel ve derinlemesine dinlediğini anlama puanları ile ikinci döneme ait puanların sınıf düzeyine göre farklılaşmasının anlamlı olmadığı görülmüştür ($p<.05$).

Tablo 5. Dinlediğini Anlama Test Puanlarının Sosyo-Ekonomik Seviye Açısından Farklılaşmasına Yönelik ANOVA Testi Sonuçları

Değişkenler		Sum of Squares	df	Mean Square	F	p	
Birinci Dönem	Dinlediğini Anlama	Gruplar arası	253.48	2	126.74	20.12	.000***
	Toplam Puan	Grup içi	4925.67	782	6.30		
		Toplam	5179.14	784			
		Yüzeysel Dinlediğini Anlama	Gruplar arası	.94	2	.47	.20
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	Grup içi	1833.78	782	2.34		
		Toplam	1834.73	784			
		Gruplar arası	3.05	2	1.52	.71	.493
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	Grup içi	1684.35	782	2.15		
		Toplam	1687.40	784			
Dinlediğini Anlama		Gruplar arası	.76	2	.38	.05	.947
İkinci Dönem	Toplam Puan	Grup içi	5496.49	782	7.03		
		Toplam	5497.25	784			
		Yüzeysel Dinlediğini Anlama	Gruplar arası	.69	2	.35	.15
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	Grup içi	1796.85	782	2.30		
		Toplam	1797.55	784			
		Gruplar arası	13.53	2	6.76	2.86	.058
	Derinlemesine Dinlediğini Anlama	Grup içi	1848.27	782	2.36		
		Toplam	1861.80	784			

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere birinci döneme ait dinlediğini anlama toplam puanlarının sosyo-ekonomik seviye (SES) açısından farklılaşması anlamlı bulunmuştur. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla post-hoc testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre yüksek SES (ort=3.87, ss=2.63) ile düşük SES (ort=2.59, ss=2.10) arasında yüksek SES lehine, orta SES (ort=3.89, ss=2.65) ile düşük SES (ort=2.59, ss=2.10) arasında orta SES lehine anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu belirlenmiştir. Ardından hesaplanan eta kare değeri (η^2), sosyo-ekonomik seviyenin dinlediğini anlama üzerinde düşük düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir ($\eta^2=.05$).

Diğer taraftan birinci döneme ait yüzeysel ve derinlemesine dinlediğini anlama puanları ile ikinci döneme ait test puanlarının SES açısından farklılaşmasının anlamlı olmadığı gözlenmiştir ($p>.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada ilkokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik seviye açısından farklılaşması incelenmiştir. Elde edilen bulgular sırasıyla incelendiğinde, birinci dönem yapılan ölçümlerde dinlediğini anlama becerisinin kız öğrenciler anlamlı bir biçimde farklılaştığı ve bu farklılaşmanın etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan ikinci dönem yapılan ölçümler açısından cinsiyete göre farklılaşmalar anlamlı bulunmamıştır. Alanyazında yer alan çalışmalar da benzer bir biçimde dinlediğini anlama becerilerinin kız öğrenciler lehine farklılaştığını gösteren sonuçlara ulaşmıştır (Kodan ve Özdemir, 2016; Riding ve Vincent, 1980). Bu araştırmaların etki büyüklüğü incelendiğinde cinsiyetin dinlediğini anlama

üzerinde yüksek bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. Sözü edilen bu sonuçlar bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Bu çalışmada daha sonra dinlediğini anlamının sınıf seviyesine göre farklılaşması ele alınmıştır. Elde edilen bulgular birinci dönem yapılan ölçümlerde dinlediğini anlama becerilerinin sınıf seviyesine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığını göstermiştir. Farkın kaynağı incelendiğinde, sınıf seviyesi arttıkça dinlediğini anlama becerilerinin anlamlı bir biçimde farklılaştığı ve etki büyüklüğünün yüksek bir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan ikinci dönem yapılan ölçümlerde dinlediğini anlama becerilerinin sınıf seviyesine göre farklılaşması anlamlı bulunmamıştır. Yapılan araştırmalar ilkokul öğrencilerinin alıcı dil becerilerinin (Akoğlu, 2014) ve dinlediğini anlama becerilerinin (Diakidoy, Stylianou, Karefillidou ve Papageorgiou, 2005; Özbay, 2005) yaşı bağlı olarak geliştiğinden söz etmektedir.

Ayrıca bu araştırmada dinlediğini anlama becerilerinin sosyo-ekonomik seviye açısından farklılaşması incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar düşük sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilere kıyasla yüksek ve orta sosyo-ekonomik seviyedeki öğrenciler lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu göstermiştir. Etki büyüklüğüne bakıldığında ise sosyo-ekonomik seviyenin dinlediğini anlama üzerinde zayıf bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan bir araştırmada 60 ile 72 ay arasındaki çocukların erken okuryazarlık incelenmiş ve elde edilen sonuçlar düşük sosyo-ekonomik seviyede bulunan çocukların söz konusu becerilerin gelişimi açısından risk grubunda yer aldığından söz edilmiştir (Gengeç, Güldenoğlu ve Kargın, 2023). Risk grubunda bulunan öğrencilerin ise dinlediğini anlama becerilerinin gelişiminin daha yavaş ilerlediği ortaya konulmuştur (Solari, Grimm, McIntyre ve Denton, 2018). Ayrıca sosyo-ekonomik seviyenin göstergeleri arasında ailenin ekonomik geliri, ebeveyn eğitim düzeyi ve çocuğun sahip olduğu eğitsel olanakların dinlediğini anlama becerileri üzerindeki etkilerinden söz eden araştırmalar da bulunmaktadır (Bağdadioğlu, 2022). Yapılan bir boylamsal araştırmada 3. sınıftan itibaren beş yıl süre ile çocukların okuduğunu ve dinlediğini anlama becerilerindeki gelişim izlenmiş ve erken yaşlardan itibaren ev ortamında kitaplara daha fazla maruz kalan çocukların kelime hazinelerinin ve dinlediğini anlama becerilerinin anlamlı bir biçimde ilerleme gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Senechal ve LeFevre, 2002). Dolayısıyla alanyazında yer alan araştırmalarının sonuçlarının bu araştırmanın bulgularını desteklediği görülmektedir.

Araştırmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde birinci ve ikinci dönem yapılan ölçümler açısından önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Birinci dönem yapılan ölçümlerde cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik seviye açısından farklılaşmalar anlamlı bulunurken, ikinci dönem yapılan ölçümlerde bu farklılıkların ortadan kalktığı gözlenmiştir. Bu durumun nedenleri gözden geçirildiğinde olası öğrenme kayıplarının bu nedenler arasında yer alması beklenebilir. COVID-19 salgınının eğitim üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda özellikle 2020 yılı Mart ayından başlayarak uzun sürelerle okullarda yüz yüze eğitime ara verilmesi, uzaktan eğitim yoluyla

öğrencilerin eğitimlerini sürdürmesine neden olmuştur. Bu durum birçok araştırmacıya göre öğrencilerde öğrenme kayıplarının oluşmasına neden olmaktadır. Öğrenme kayıpları, her ne kadar eğitime ara verilen zaman zarfında ortaya çıksa da öğrencilerin akademik başarıları üzerinde uzun dönemli olumsuz etkilere yol açabilmektedir (Dünya Bankası, 2020; Kuhfeld ve Tarasawa, 2020). Dolayısıyla bu araştırmanın bahar dönemindeki demografik değişkenlere ilişkin azalan farklılıklara dair bulgusu bu perspektifte ele alınabilir. Bir önceki eğitim-öğretim yılında ve güz döneminde yüz yüze eğitime verilen araların yaratmış olabileceği olası öğrenme kayıpları, bahar döneminde uzun vadeli etkilere neden olarak öğrencilerin yeni öğrenmeleri üzerinde olumsuz bir etki ortaya çıkarmış ve dolayısıyla gruplar arasındaki farklılıkları belirsiz bir hâle getirmiş olabilir.

Son olarak bu araştırmanın sahip olduğu bazı sınırlılıklardan söz edilebilir. Bu araştırmanın örneklemini İstanbul'daki ilkokullarda öğrenim gören öğrencilerden oluşturmuştur. Dolayısıyla araştırmanın bulguları, örneklemdaki öğrencilerin özelliklerine benzediği ölçüde diğer öğrencilere genellenebilir. Bunun yanı sıra araştırma kapsamında incelenen demografik değişkenler cinsiyet, sınıf seviyesi ve sosyo-ekonomik seviye ile sınırlıdır. Gelecek araştırmalarda akademik başarı, ebeveyn eğitim düzeyi, ebeveyn tutumları gibi çeşitli değişkenler ile dinlediğini anlama becerilerinin ilişkisi incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akoğlu, G. (2014). 4-7 yaş arası Türk çocuklarında sözdizimini anlama becerileri. *Başkent University Journal of Education*, 1(2), 31-42.
- Angın, Ö., & Çetinkaya, S. (2021). Eğitsel oyun temelli dinlediğini anlama etkinliklerinin 4. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 333-346.
- Bağdadioğlu, M. (2022). *Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama başarısı ile dinlemeye yönelik tutum ve üstbilişsel farkındalıkları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Barr, L., Dittmar, M., Roberts, E., & Sheraden, M. (2002). *Enhancing student achievement through the improvement of listening skills*. Erişim: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED465999.pdf>
- Bourdeaud'Hui, H., Aesaert, K., & van Braak, J. (2020). Exploring the validity of a comprehensive listening test to identify differences in primary school students' listening skills. *Language Assessment Quarterly*, 18(3), 1-25. doi:10.1080/15434303.2020.1860059
- Buck, G. (2001). *Assessing listening*. Cambridge University Press.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., ve Köklü, N. (2014). *Sosyal bilimler için istatistik* (15 bs.). Pegem Akademi.
- Ciğerci, F. M., & Gültekin, M. (2017). Use of digital stories to develop listening comprehension skills. *Issues in Educational Research*, 27(2), 252-268.
- Diakidoy, I. A. N., Stylianou, P., Karefillidou, C., & Papageorgiou, P. (2005). The relationship between listening and reading comprehension of different types of text at increasing grade levels. *Reading Psychology*, 26, 55-80. doi: 10.1080/02702710590910584

- Ergin, M. (1990). *Türk dil bilgisi*. (19.bs). İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Gengeç, H., Güldenoğlu, B., & Kargın, T. (2023). Erken okuryazarlık becerileri üzerinde etkili olan değişkenler: Sosyo ekonomik düzey ve ev okuryazarlığı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 252-279. doi:10.9779.pauefd.1064101
- Dünya Bankası (2020). *The COVID-19 pandemic: Shocks to education and policy responses*. Erişim:<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33696/148198.pdf> adresinden 20.01.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Gentaz, E., Sprenger-Charolles, L., Theurel, A., & Colé, P. (2013). Reading comprehension in a large cohort of French first graders from low socio-economic status families: A 7- month longitudinal study. *Plos One*, 8(11), 1-9. doi:10.1371/journal.pone.0078608
- Güneş, F. (2007). *Ses temelli cümle yöntemi ve zihinsel yapılandırma*. Nobel Akademi.
- Hogan, T. P., Adlof, S. M., & Alonzo, C. N. (2014). On the importance of listening comprehension. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 16(3), 199-207. doi: 10.3109/17549507.2014.904441
- Kargın, T., Güldenoğlu, B., & Ergül, C. (2017). Dinlediğini anlama becerisinin okuduğunu anlama üzerindeki yordayıcılığının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6), 2369-2384.
- Kıvrak, S., & Girmen, P. (2020). Üstbiliş stratejilerine dayalı dinleme etkinliklerinin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(4), 325-343.
- Kim, Y. S. G., & Pilcher, H. (2016). What is listening comprehension and what does it take to improve listening comprehension? In R. Schiff & R. M. Joshi (Eds.), *Interventions in learning disabilities* (pp. 159-173). Literacy Studies.
- Kodan, H., & Bozdemir, H. (2016). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama düzeyinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 15-27.
- Kuhfeld, M., & Tarasawa, B. (2020). *The COVID-19 slide: What summer learning loss can tell us about the potential impact of school closures on student academic achievement*. Erişim: https://www.nwea.org/content/uploads/2020/05/Collaborative-Brief_Covid19-Slide-APR20.pdf
- Language and Reading Research Consortium. (2015). Learning to read: Should we keep things simple?. *Reading Research Quarterly*, 50(2), 151-169.
- Lehto, J. E., & Anttila, M. (2003). Listening Comprehension in primary level grades two, four and six. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 47(2), 133-143. <https://doi.org/10.1080/00313830308615>
- Meral, E. (2019). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin üstbilişsel dinlediğini anlama farkındalığı düzeyi ile dinlemeye ilişkin tutumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (3. ed.). Sage.

- Oduolowu, E. O., & Oluwakemi, A. E. (2014). Effect of storytelling on listening skills of primary one pupil in Ibadan north local government area of Oyo State, Nigeria. *International Journal of Humanities and Social Science*, 4(9), 100–107.
- Onan, B. (2013). *Dil eğitiminin temel kavramları*. Nobel Akademi.
- Özbay, M. (2005) *Bir dil becerisi olarak dinleme eğitimi*. Akçağ Yayınları.
- Riding, R. J., & Vincent, D. J. T. (1980). Listening comprehension: The effects of sex, age, passage structure and speech rate. *Educational Review*, 32(3), 259-266. <https://doi.org/10.1080/0013191800320303>
- Sandaran, S. C., Kia, L. C. (2013). The use of digital stories for listening comprehension among primary Chinese medium school pupils: Some preliminary findings. *Special Education*, 65(2), 125-131. doi: 10.11113/sh.v65n2.107
- Senechal, M., & LeFevre, J. A. (2002). Parental involvement in the development of children's reading skill: A five year longitudinal study. *Child Development*, 73(2), 445-460.
- Solari, E. J., Grimm, R. P., McIntyre, N. S., & Denton, C. A. (2018). Reading comprehension development in at-risk vs. not at-risk first grade readers: The differential roles of listening comprehension, decoding, and fluency. *Learning and Individual Differences*, 65, 195-206. doi: 10.1016/j.lindif.2018.06.005
- Sönmez, V., Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (4. bs.). Pegem Akademi.
- Ungan, S. (2017). Dinleme eğitimi. A. Kırkılıç & H. Akyol (Ed.), *İlköğretimde Türkçe öğretimi* (s. 135-160). Pegem Akademi.
- Wolvin, A. D. & Coakley, C. G. (1996). *Listening* (5th ed.). Mc Graw-Hill.
- Yıldız, N. (2015). *Dinleme stratejileri öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi.

EXAMINING THE LISTENING COMPREHENSION SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

EXTENDED ABSTRACT

Listening, which is among the basic language skills, is the language skill in which the individual initiates his/her first learning and communication experiences. Today, although various interaction-based approaches to learning and teaching processes are suggested in classroom environments, it is seen that teaching processes that require students' listening skills are commonly used. Students' listening success in the classroom environment has a critical role in their overall success. Because listening to the teacher in the lessons, following the instructions given, listening to their parents and friends during the day, conversations during the games they play during the breaks and the effort to understand the game rules require the students to use listening skills effectively. In other words, today's listening skill still maintains its importance as an effective way of learning. Listening, unlike the concept of hearing, emerges as an optional and conscious action. Although humans can hear many sounds, they cannot hear all of them. Listening skill is defined as a complex process that starts with paying attention to speech and ends with making sense of what is heard. Listening comprehension is defined as the ability to understand spoken expressions and instructions and to make sense of them. It is mentioned that listening comprehension plays an important role in the academic success of students especially in younger age groups. On the other hand, it is frequently stated that listening education is neglected in schools compared to other language skills such as reading and writing. Similarly, it is seen that there are a limited number of studies on the listening comprehension skills of primary school students in the literature. In this respect, since no research has been found that comprehensively describes listening comprehension skills, this study aimed to examine whether primary school students' listening comprehension scores differ significantly in terms of gender, class level and socio-economic level. A total of 785 students from the 2nd, 3rd and 4th grade levels of primary school in Istanbul participated in this research, which was carried out in a descriptive scanning design. The data of the research were collected through listening comprehension test and demographic information form. The data were collected in two different time periods, in the first and second semesters of the 2021-2022 academic year. In the analysis of the data obtained, t-test was used for two-category variables, and one-way ANOVA was used for the analysis of variables with three or more categories, depending on the results of the normality test. Post-hoc tests were used to determine the source of the difference and the significant differences between the groups. The findings obtained as a result of the analyzes showed that the listening comprehension test scores of the first period differed significantly in terms of demographic variables (gender, class level and socio-economic level). Accordingly, it was determined that listening comprehension scores differed significantly in favor of female students. In

addition, a significant difference was reached in favor of students at the 3rd and 4th grades compared to the 2nd grade level, and in favor of the upper socio-economic level compared to the lower socio-economic level. On the other hand, the difference in the listening comprehension scores of the second period in terms of demographic variables was not found significant. When the findings of the study were evaluated in general, significant differences emerged in terms of the measurements made in the first and second periods. While differences in terms of gender, class level and socio-economic level were found to be significant in the measurements made in the first period, it was observed that these differences disappeared in the measurements made in the second period. Among the reasons for this situation, it can be expected that the effects of distance education and possible learning losses due to the COVID-19 epidemic process. Although learning losses usually occur during the period of interruption in education, they can have long-term negative effects on students' academic achievement. The finding of the research regarding the decreasing differences in demographic variables in the spring semester can be considered in this perspective. The possible learning losses that may have been caused by the breaks in face-to-face education in the previous academic year and in the fall term may have caused long-term effects in the spring term, having a negative effect on the new learning of the students, and thus making the differences between the groups unclear. In future studies, the relationship between various variables such as academic achievement, parental education level, parental attitudes and listening comprehension skills can be examined.